

KAOS GL LGBTİ+'LARIN İNSAN HAKLARI 2022 RAPORU

BİLGİ NOTU

KAOS GL LGBTİ+'LARIN İNSAN HAKLARI 2022 RAPORU BİLGİ NOTU

Hazırlayan
Kerem Dikmen

Çeviri
Kerem Selçuk

Katkıda bulunan
Defne Güzel (veri girişleri)

Yayımlayan
Kaos GL Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

Birinci Baskı
Ekim, 2023

Bu kitap parayla satılamaz. İnsan haklarının desteklenmesi amacıyla yapılan ve ticari olmayan etkinliklerde serbestçe kullanılabilir.

Tasarım
Ceket Medya

Kaos GL Derneği
PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere
Çankaya - Ankara
Telefon: +90 312 230 0358
Faks: +90 312 230 6277
E-posta: bilgi@kaosglderneği.org
www.kaosgl.org
www.kaosglderneği.org

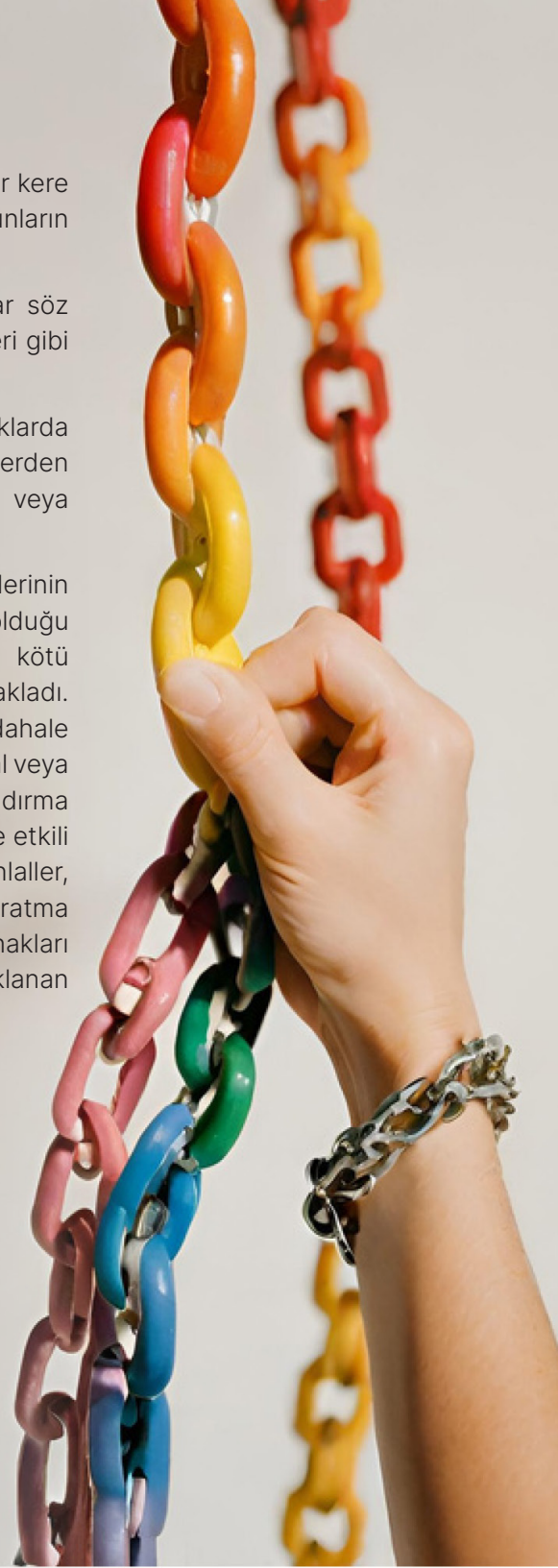
Bu belge Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu belgenin içeriğinden yalnızca KAOS GEY VE LEZBİYEN ARAŞTIRMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Kaos GL, LGBTİ+'lara dönük hak ihlallerinin artış eğiliminde olduğunu bir kere daha teyit etti. Yapısal sorunlar hak ihlali üretmeye devam ediyor, bunların yanına yeni yapısal sorunlar ekleniyor.

Raporlanan nefret cinayetlerinde ceza adaletini sağlayan yargılamalar söz konusu değil, mahkemeler nefret cinayetlerini sıradan öldürme eylemleri gibi ele alıyor.

Başta ifade özgürlüğü olmak üzere hemen hemen bütün temel haklarda LGBTİ+'lar ya devlet tarafından mağdurlaştırıldı ya da üçüncü kişilerden LGBTİ+'lara dönük müdahaleler devlet tarafından engellenmemek veya cezasız bırakılmak yöntemiyle meşrulaştırıldı.

İhlaller üç şekilde gerçekleşti. Barışçıl şekilde devam eden onur yürüyüşlerinin kolluk güçleri tarafından şiddet kullanılarak engellenmesi örneğinde olduğu gibi bazen kamu makamları, kendilerine yasaklanmış olan işkence, kötü muamele gibi eylemleri gerçekleştirdi veya doğrudan etkinlikleri yasakladı. Devlet üçüncü kişiler arasındaki eylemlerin hak ihlali üreten yapısına müdahale etmeyerek; nefret cinayetleri sonucu öldürülen transların katillerine iyi hal veya yersiz haksız tahrik indirimi uygulamalarında görüldüğü gibi cezalandırma yetkisini kullanmayarak veya LGBTİ+'lara dönük eylemlere karşı etkin ve etkili bir soruşturma yürütmeyerek de ihlallere neden oldu. Zaman zaman bu ihlaller, devletin önlem alma görevini yerine getirmemesi, sistematik araçları yaratma görevini kasıtlı olarak ihmal etmesiyle de açığa çıkmıştır. Örneğin insan hakları ve eşitlik kurumunun ilke olarak LGBTİ+'ların kimliklerinden kaynaklanan ayrımcılık iddialarını incelemekten kaçınması buna örnek gösterilebilir.

TEMEL BULGULAR

Genel Olarak

- LGBTİ+’lar bütün hak kategorilerinde ihlale uğratıldılar
- İfade özgürlüğü en fazla ihlal edilen alan. Bunun en önemli nedeni devletin LGBTİ+’ları kamusal alandan izole etmeye çalışması
- İktidar koalisyonu bu politik programa uygun olarak LGBTİ+’ların sınırlı anayasal güvencelerini azaltmak için özel bir çalışma yürütüyor
- Medyada nefret söyleminin engellenmesine dönük herhangi bir adım atılmazken, nefret söylemi üreten iktidar destekli medya organları Basın İlan Kurumu eliyle fonlanıyor
- İstihdama erişimde ve istihdam sonrası işyeri süreçlerinde sistematik ayrımcılık var
- Cezaevleri LGBTİ+’lar açısından sistematik ihlal üretiyor
- Cinsiyetin hukuken tanınması için aranan hormonal ve cerrahi müdahale şartı transların beden bütünlüklerine dönük ihlallerin sistematik altyapısını oluşturuyor
- Seks işçisi trans kadınlar yasal çalışma alanlarına kabul edilmiyor, aynı zamanda ikamet ettikleri evlerin fuhuş gerekçesiyle mühürlenmesi sistematik barınma hakkı ihlaline yol açıyor
- İnterseks bedenlere yapılan hormonal ve cerrahi müdahalelerin bilgisi toplanmıyor ve kamuoyu ile paylaşılmıyor. İntersekslere kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olma hakkı tanınmıyor
- Eğitim ve yüksek öğretim sistemi LGBTİ+’ları yok sayıyor

Türkiye Büyük Millet Meclisi

- Bünyesindeki mekanizmalar LGBTİ+ hakları açısından işlevsiz
- Evren insan hakları standartlarına uygun bir yasa yapım süreci yok
- Ayrımcı mevzuat üretiyor, mevcut mevzuatın ayrımcı yapısını değiştirmiyor

Cumhurbaşkanlığı;

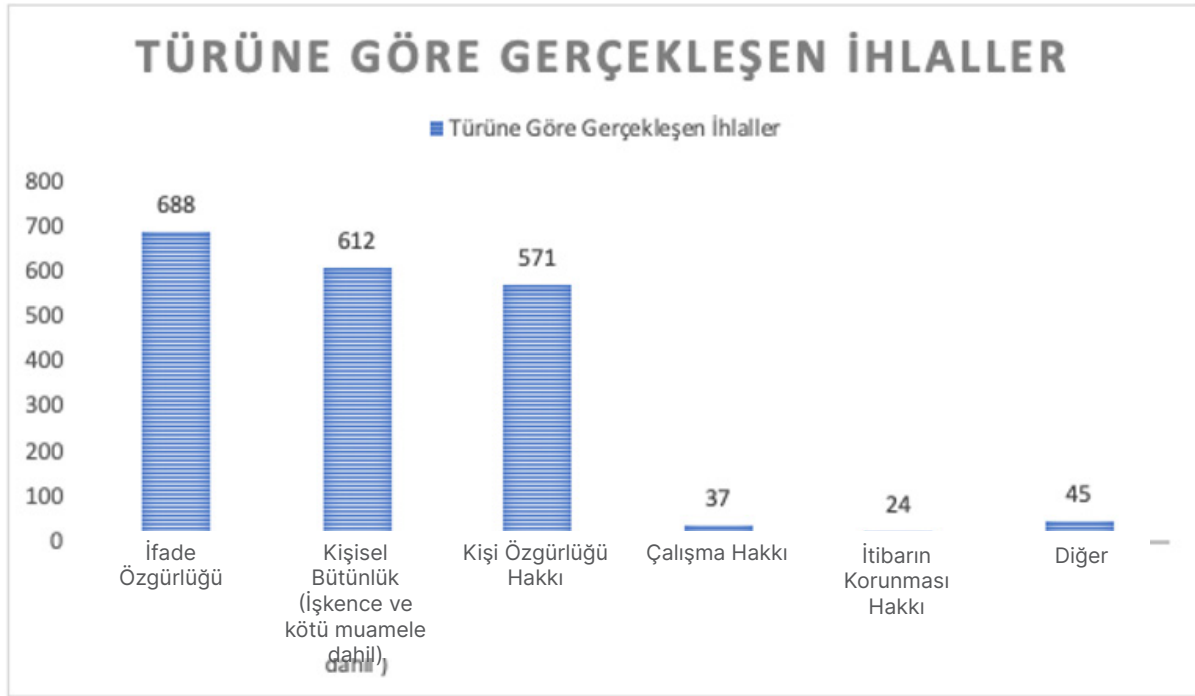
- Devlet kurumlarının, LGBTİ+’ların insan haklarına erişimi konusundaki sorumluluklarını yerine getirmesi için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmiyor
- Kutuplaşmış ortamda Cumhurbaşkanı ve bakanlar tarafından üretilen nefret söylemi LGBTİ+’lar açısından güvensiz bir ortama neden oluyor
- Cumhurbaşkanlığına bağlı kamu kurumları LGBTİ+’ları ve haklarını yok sayıyor

Yargısal Mekanizmalar

- Denetim mekanizmaları LGBTİ+'lar açısından işlevsiz
- Anayasa Mahkemesindeki bireysel başvuru mekanizması LGBTİ+'lar açısından etkisiz

Diğer Mekanizmalar ve Kamu Kurumları

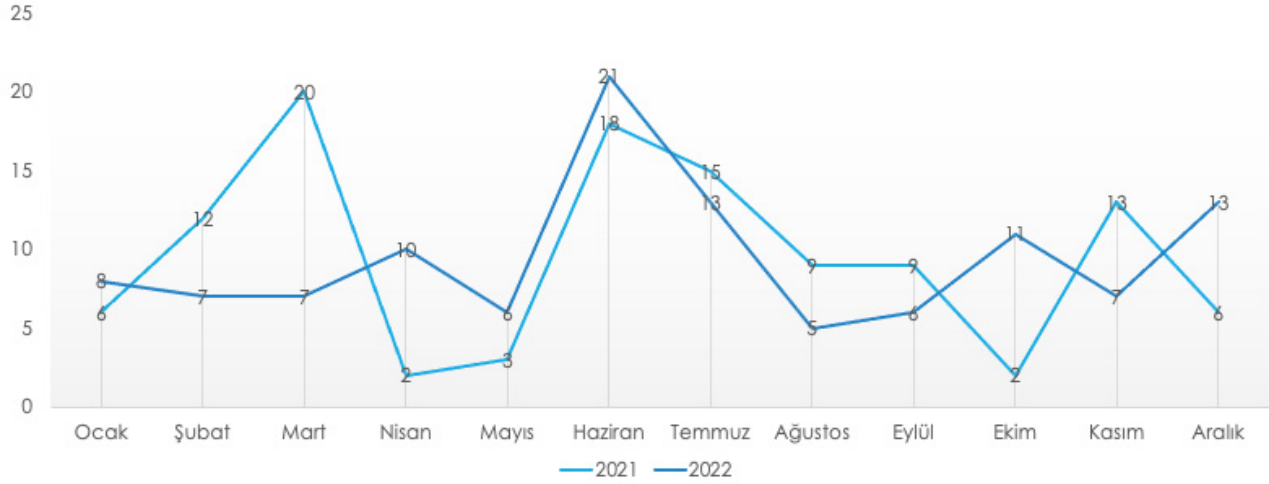
- TİHEK ve KDK gibi yapılarca insan hakları mekanizması görünümü altında LGBTİ+ varoluşunun ve LGBTİ+ haklarının, temel haklardan olmadığı karışıt anlatısını işliyorlar
- TİHEK, insan hakları alanında kurduğu işbirlikleri, danışma ilişkileri ve ittifaklarla karışıt anlatıyı yaygınlaştırmak konusunda özel bir çaba içerisinde
- LGBTİ+'ların kamusal hayattan tasfiyesinin yürütme içindeki araçları Reklam Kurulu, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma kurulu, Radyo Televizyon Üst Kurulu, Basın İlan Kurumu gibi kurullar

Önceki yıllara karşılaştırıldığında, Boğaziçi Üniversitesi eylemlilikleri gibi istisnai ve sayıca fazla ihlale yol

İndemin bulunmamasına rağmen 2022 yılındaki ihlaller sayıca 2021 yılından farksızdı.

2022'de en az 571 kişi; LGBTİ+'lar tarafından organize edilen onur yürüyüşü gibi etkinliklere katıldığı için göz altına alındı ve saatlerce polis araçları veya merkezlerinde bekletildi.

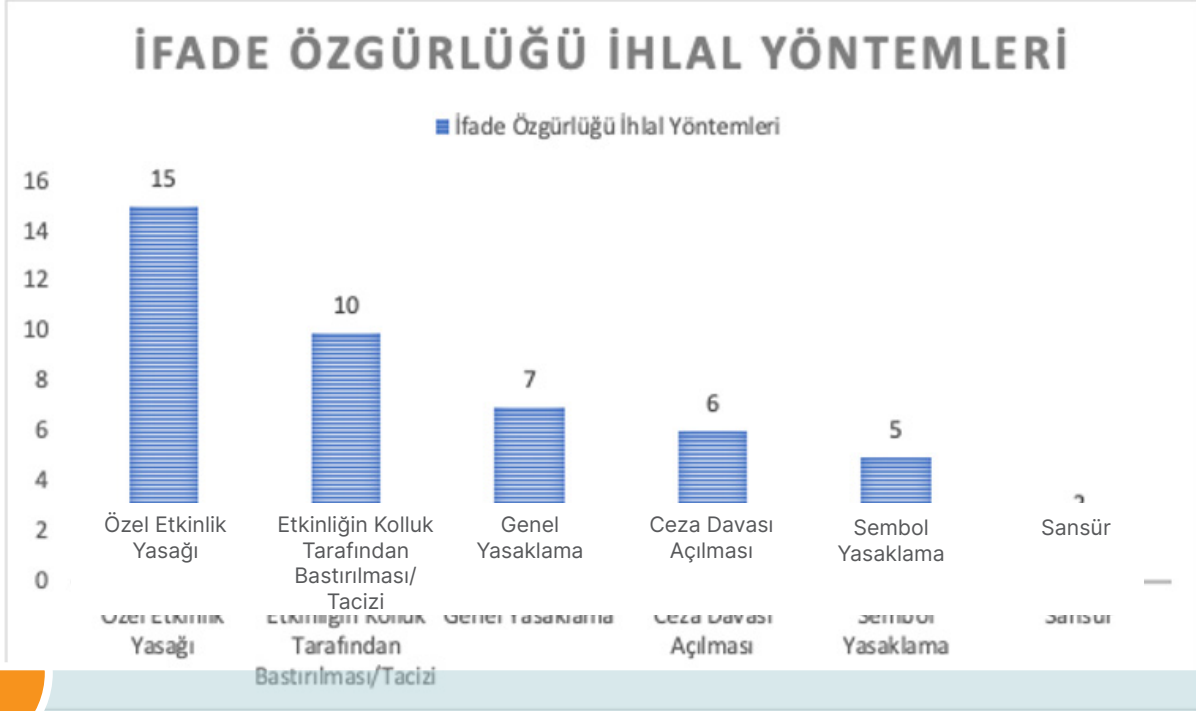

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA LGBTİ+ HAKLARI TABLOSU, TÜRKİYENİN KARNESİNİ ORTAYA KOYUYOR

Türkiye'nin "ifade özgürlüğü" konusundaki bozuk sicili, bu konudaki hak ihlallerinin artarak devam etmesiyle bir kere daha kendini gösterdi. Çok farklı araçlarla çok sayıda ihlal, LGBTİ+'ların ifade özgürlüğüne erişimini engelledi.

İfade özgürlüğü 688 defa ihlal edildi. Barışçıl gösterilerin tamamı rektör, kaymakam veya valiler tarafından yasaklandı. 2022 boyunca yalnızca LGBTİ+'lar tarafından çağrısı yapılan barışçıl gösterilerde en az 571 kişi gözaltına alındı. 2022 öncesinde barışçıl etkinliklere katılanlara karşı 2022 yılı içerisinde ceza davaları

yoluyla yargısal taciz sürdü. Yargı sistemi, toplam 91 kişinin yargılandığı 11 farklı ceza davasında, 25 kere hak sahiplerini sanık sandalyesine oturttu.

Onur yürüyüşlerinin Valiliklerce yasaklanması kararları; yasaklamaların hukuksuz olduğu gerekçesiyle idare mahkemelerince iptal edilse de mahkeme kararlarını önemsemeyen valiler ve kolluk güçleri, takip eden yürüyüşleri aynı şekilde yasaklamaya devam ediyor. Onur yürüyüşlerinde göz altına alınan eylemcilerden şimdiye kadar gösteri yürüyüşüne ilişkin kanunu ihlal ettiği gerekçesiyle cezalandırılan olmasa da yakalama, gözaltı, yargılama süreçleri bir yargısal taciz olarak anayasal hakları kullanmaktan caydırma aracı olarak kullanılmaya devam ediliyor.

NEFRET SÖYLEMİ SIRADANLAŞIRKEN LGBTİ+'LARA KAPATILAN ALANLAR NEFRET ODAKLARINA AÇIKTI

Çeşitli zamanlarda Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, Ticaret Bakanı LGBTİ+'lara dönük nefret söyleminde bulundu. LGBTİ+'lara dönük nefret söylemini sıradanlaştırıyor, nefret söylemini yaptırıma tutan düzenlemeler yok. Anayasa Mahkemesinin de bu yöndeki yorumuyla doğrudan, belirli bir kişiyi hedeflemeyen ve açık şiddet çağrısı içermeyen hiçbir nefret söylemi ceza soruşturmasına konu edilmiyor.

Radyo Televizyon Üst Kurulu; eşcinselliğin cezalandırılması, LGBTİ+ derneklerinin kapatılması için düzenlenen mitinglere katılımın artması için, miting çağrıcısı derneğin hazırladığı videonun ve sesli mesajın kamu spotu olarak radyo ve televizyonlarda yayımlanmasına karar verildi. Kaos GL'nin bu karara karşı açtığı dava, ailenin korunması gerekçe gösterilerek reddedildi.

Türkiye'de LGBTİ+'lar tarafından çağrısı yapılan istisnasız bütün barışçıl gösteriler, valilik veya kaymakamlık kararlarıyla yasaklandı. Yürütmeyi durdurma taleplerini reddeden idare mahkemeleri ise aradan geçen uzun zamanın ardından somut hayatta hiçbir değişiklik yaratmayan kabul kararları ile adalet dağıtmış gibi görünerek ihlalleri yapısallaştırdı.

Pozitif aksiyon alma sorumluluğunu yerine getirmek bir yana doğrudan nefret söylemini üreten kamu makamları, LGBTİ+ varoluşunun kriminalize edilmesi, örgütlerinin kapatılması çağrısı yapılan mitinglerin katılımcısıydı.

Türkiye'de 2022'de on beş ayı ilde nefret mitinglerinde LGBTİ+'lara karşı nefret söylemi üretildi, bazılarında şiddet çağrıları yapıldı. Valiliklerce tolere edilen bu mitinglere bazı yerlerde üniversite rektörleri ve milli eğitim müdürleri katıldı. Bunlar arasında Avrupa Birliği değişim projelerinde söz sahibi olan İzmir Demokrasi Üniversitesi ve Katip Çelebi Üniversitesi rektörleri de vardı.

DENETİM MEKANİZMALARI LGBTİ+'LARA DÖNÜK İHLALLERİ DENETLEMİYOR

Doğrudan veya bakanlıklardan dolayısıyla Cumhurbaşkanlığına bağlı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Reklam Kurulu, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu ile üyeleri TBMM tarafından belirlenen Radyo Televizyon Üst Kurulu, Kamu Denetçiliği Kurumu; LGBTİ+'ları yok sayan ve haklarını ihlal eden kararlara imza attı.

LGBTİ+'lar anayasal güvenceden yoksun, mevcut olmayan aile hukukuna ilişkin hakları anayasadaki düzenlemelerle daha da imkansız hale getirilmekte. Onarım terapisini yasaklayan düzenlemeler mevcut değil, mal ve hizmete erişimde eşitliği sağlayan düzenleme yok. İstihdama erişimde LGBTİ+'lar açısından daha çok engel var, istihdam edilenler ise cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve karakteristiğine dayalı ayrımcılığa karşı korunmuyor.

TİHEK; kuruluş kanununun 3. maddesindeki ayrımcılık formları arasında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi, cinsiyet karakteristiğinin sayılmamasını gerekçe göstererek LGBTİ+'ların başvurularını kategorik olarak reddediyor. Oysa Anayasanın 10. Maddesine göre herhangi bir sebep gözetilmeksizin herkesin kanun önünde eşit olacağı yazılı.

Cinsiyet tanıma süreçlerinin zorlaştırılmasına dönük yasa değişikliği hazırlıkları yapıyor ancak mevcut yasal durum transları, vücutlarına cerrahi ve hormonal müdahaleyi kabul etmeye zorluyor. İnterseks bedenlere aydınlatılmış onam alınmadan müdahale yasak değil, intersekslere dönük cerrahi müdahalelere dönük izleme yapılmadığı gibi intersekslere dönük onam dışı müdahalelere karşı yargısal veya tazminat gibi giderici mekanizmalar yok.

İnterseks doğumlara veya cinsiyet geçiş operasyonlarına ilişkin sayısal verilerin açıklanması için Sağlık Bakanlığına yapılan bilgi edinme başvuruları, sistematik olarak reddedilmeye devam edildi.

LGBTİ+ örgütler yılda en az bir kere yapılan denetimlerle çalışamaz hale getirilmiş durumda, kamusal fonlara erişimleri yok.

CEZASIZLIK POLİTİKASI, ÖZELLİKLE SOKAKTA ŞİDDETE MARUZ BIRAKILAN LGBTİ+'LARIN ADALETE ERİŞİMİNDE ÖNEMLİ BİR ENGEL OLARAK VAR OLMAYA DEVAM ETTİ

LGBTİ+'lara dönük suç eylemleri cezasızlık politikasıyla karşılanıyor, adliyeler, ceza adaleti bakımından

Sığınmacı, mülteci LGBTİ+'lar sistematik cezasızlık politikasıyla karşı karşıya. Bu kimseler hakkında, sonucu takipsizlik kararı olsa bile şikayette bulunulması sınır dışı edilme nedeni. Bu da kişilerin, hakkında şikayette bulunduğu kişilerin kendileri hakkında yalan yere şikayet etmesi riski nedeniyle şikayet haklarını kullanmaması anlamına geliyor.

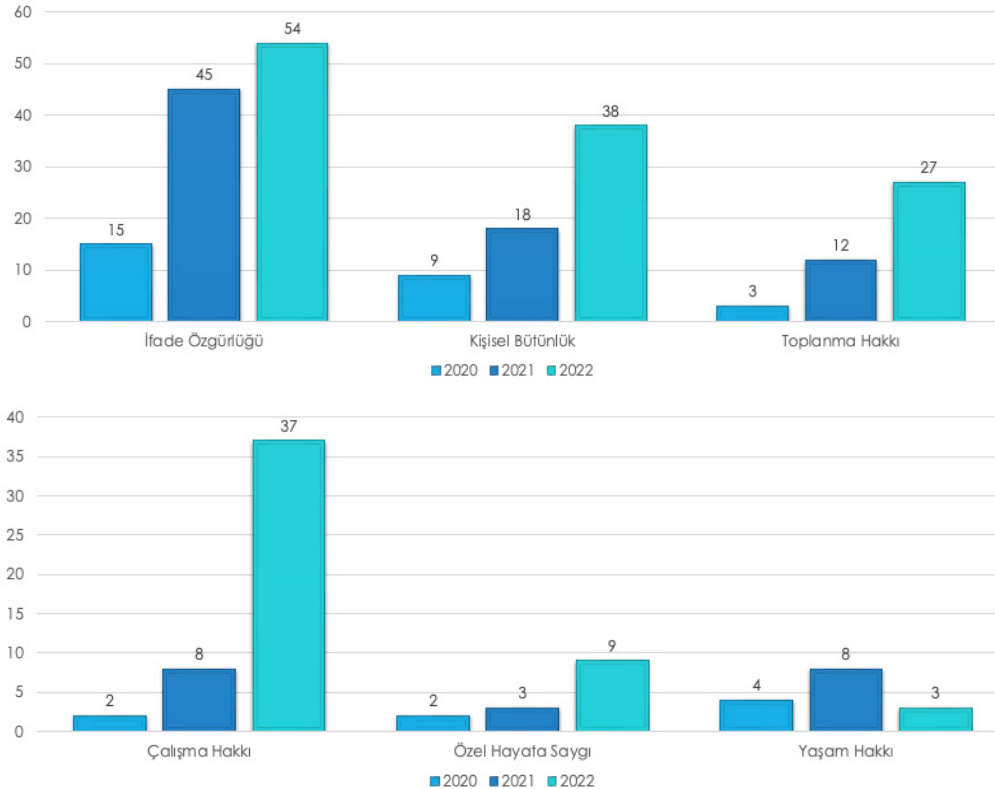
LGBTİ+'lar için etkili mekanizmalar değil. Avrupa Konseyi sınırları dışından gelen kişilere mülteci statüsü tanınmıyor, LGBTİ+ sığınmacılarsa homofobik/transfobik ortamın bir diğer mağdurlaştırılmış kesimi.

Kadından erkeğe geçiş süreçlerinde bazı mahkemeler üreme yeteneğinden sürekli yoksunluk şartının kanunen yeterli olmasına rağmen bununla yetinmetip, falloplasti (penis oluşturma) ameliyatlarını zorunlu tutmaktadır. Bu, kişinin beden bütünlüğüne müdahaledir.

Yurттаş LGBTİ+'lar için anayasayı yok sayan karar vericiler, yurттаş olmayanlar için de uluslararası sözleşmeleri yok saydılar.

VERİLER TÜRKİYE'NİN LGBTİ+ HAKLARI ALANINDA YILDAN YILA GERİLEDİĞİNİ GÖSTERİYOR

YASAMA ORGANI TBMM'YE TAVSİYELER

- Yasama süreçlerine LGBTİ+ hak örgütlerini ilgisi ölçüsünde, uygun araçlarla dahil edin
- LGBTİ+ haklarını, dolayısıyla insan haklarını daraltma amacını taşıyan yasa ve anayasa tekliflerini reddedin ve yasaların Anayasa 10. maddesine uygunluğunu gözden geçirin
- İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 18 Nisan 2001 tarihinde imzalanan, Ayrımcılığın Genel Olarak Yasaklanmasına ilişkin 12 No'lu Ek Protokolünü onaylayın
- TCK 122, 216; Medeni Kanun 40. ve TİHEK Kanunu 3. Maddede reform yapın
- Nefret saikiyle işlenen suçların cezalarını, aynı suçların basit hallerinden yüksek olacak şekilde ayırıştırın
- Homofobik ve transfobik nefretin odağı haline dönüşen medya organlarının devlet tarafından finansmanını sağlayan yasaları değiştirin
- İnsan haklarıyla ilgili meclis komisyon ve alt komisyonlarına işlerlik kazandırın

YÜRÜTME ORGANI CUMHURBAŞKANLIĞINA TAVSİYELER

- Cumhurbaşkanlığına bağlı bakan ve bürokratların nefret söylemi üretmesini yaptırıma bağlayan kurallar koyun
- Kamu kurumlarına gönderilmiş LGBTİ+ dışlayıcı talimatları geri alın
- LGBTİ+'ların ifade özgürlüklerinin önündeki engelleri kaldırın
- Kolluk güçlerinin kişilerin cinsiyet kimliği, cinsel yönelimlerinden kaynaklanan ayrımcı tutumlarını sonlandıracak düzenlemeler yapın
- Kolluk güçlerinin nefret suçlarıyla mücadele etmesi için özel mekanizmalar geliştirin
- Keyfi ve hak ihaline neden olacak şekilde gerçekleşen Kabahatler Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu ve Yönetmeliği uygulamalarını sonlandırın
- Evlerin keyfi şekilde kapatılmalarına karşı etkin itiraz prosedürleri getirin, ev kapatmaların kaçınılmaz olduğu durumlarda kişilerin barınma ihtiyacını güvence altına alın
- LGBTİ+'lara dönük nefret içeren eylem ve söylemleri kayıt altına alın ve kamuoyuna açıklayın
- İstanbul Sözleşmesini yeniden yürürlüğe sokun

- LGBTİ+'lara dönük nefret söylemini ve nefret eylemlerini kınayın
- Sivil toplumla işbirliği içinde kamu görevlilerinin ayrımcılığı yasaklayan ve eşitliği sağlayan kuralları ne şekilde hayata geçirebilecekleri konusunda rehber olacak meslek içi eğitimler düzenleyin
- Seks işçisi transların kayıtlı çalışmaları önündeki fiili engellere son verin, onları sisteme dahil ederek sosyal haklarını güvence altına alın
- Dernekleşme özgürlüğü önünde engele dönüşmüş denetime ilişkin uygulamalara son verin, Venedik Komisyonunun değerlendirmeleri kapsamında kuralları revize edin
- Çalışma yaşamındaki homofobik ve transfobik ayrımcılıkla mücadele için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına görev tanımı yapın; bu alandaki ayrımcılıkla istihdama erişimi de dahil edecek şekilde mücadele edin
- Anayasanın 10. maddesindeki kanun önündeki eşitlik hükmü kapsamında LGBTİ+'ların sosyal yardım ve sosyal destek programlarına erişimi önünde idareden kaynaklanan engelleri kaldırın
- Kamu hastanelerinde gerçekleştirilen cinsiyet uyum operasyonlarının standartlarını yükseltin
- Asker alma süreçlerindeki ayrımcı ve homofobik/transfobik uygulamalara son verin
- Cezaevlerindeki LGBTİ+ mahpus ve tutukluların yaşam standartlarını yükseltin ve ayrımcı uygulamalara son verin
- Üniversitelerdeki ayrımcı uygulamaların sonlanmasını sağlayacak düzenlemeler yapın, mezun transların diploma ve transkript gibi meslek hayatlarında kullandıkları güncel belgeler üzerindeki isim değişikliği prosedürlerini kolaylaştırın, bu değişikliklerin geçmişi çağrıştıracak versiyonlarını ortadan kaldırın
- Hakim ve savcılara verilecek eğitimlerde LGBTİ+ hakları ve genel olarak ayrımcılığın önlenmesine ilişkin içeriklere yer verin

BÖLGESEL MEKANİZMA AVRUPA KONSEYİNE

- Türkiye'nin LGBTİ+ haklarına saygı göstermesi için İnsan Hakları Yüksek Komiseri tarafından yapılan çağrıların etkili şekilde takibini sağlayın
- Türkiyeli yetkililerin nefret söylemlerini her fırsatta ve basın önünde kınayın

- İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi tarafından verilen LGBTİ+ haklarına ilişkin bütün kararların üye devletlerde de uygulanmasını sağlayacak mekanizmaları hayata geçirin
- Bakanlar Komitesinin LGBTİ+ hakları ve genel olarak ayrımcılığa ilişkin tavsiye kararlarının etkili şekilde uygulanması için çaba gösterin
- Türkiye Cumhuriyeti ile kurulan her türden iletişimde LGBTİ+ haklarının yaygın olarak ihlal edildiğine ilişkin raporlara dikkat çekerek yetkileri bu konudaki Konsey standartlarına uygun hareket etmeye çağırın
- Türkiye'deki yargı organları ile yürütülen ortak eğitim projelerinin içeriklerine LGBTİ+ hakları alanındaki konsey standartlarının da yer alması için gerekli düzenlemeleri yapın
- Parlamenterler Meclisi'nin izleme süreçlerinde LGBTİ+ hakları ile ilgili bilgileri çoğaltın ve derinleştirin
- Ortak toplantı ve basın demeçlerinde LGBTİ+ haklarının Avrupa Konseyi açısından bir ortak değer olduğunu vurgulayın
- Konseyin organlarının Türkiye'de LGBTİ+ hakları ile ilgili tavsiyelerinin etkin takipçisi olun.

BÖLGESEL SİYASİ BİRLİK AVRUPA BİRLİĞİNE

- Homofobik/transfobik üniversitelerin işbirliği protokollerini iptal ederek buradaki öğrencilerin üniversiteler aracı kılınmaksızın programlardan yararlanmasının araçlarını yaratın
- Fon sağladığınız kamu kurumlarının LGBTİ+ hakları açısından durumunu ölçecek kriterler geliştirin
- Bir Avrupa Konseyi organı olan Irkçılığa ve Ayrımcılığa Karşı Avrupa Komisyonunun izleme raporlarında yer alan tespitlerin ve tavsiyelerin sözcüsü olun

